

Załącznik
do uchwały nr 89/2015
Rady Ministrów
z dnia 23 czerwca 2015 r.

Rządowy program wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”

Wprowadzenie

Rządowy program wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+” stanowi kontynuację i rozszerzenie Rządowego programu na lata 2014–2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, ustanowionego uchwałą nr 130/2014 Rady Ministrów z dnia 8 lipca 2014 r., w zakresie budowania współpracy szkół z organizacjami pozarządowymi, podnoszenia szkolnych standardów bezpieczeństwa, w tym procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych, włączania rodziców uczniów w działania dotyczące bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni oraz tworzenia warunków do współpracy szkół z Państwową Strażą Pożarną w realizacji praktycznych zajęć, w szczególności z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Działania realizowane w ramach obydwu wymienionych wyżej programów będą miały charakter komplementarny.

Rządowy program wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”, zwany dalej „Programem”, kładzie nacisk na kluczowe elementy związane z bezpieczeństwem uczniów, zarówno w szkole, jak i poza nią, oraz budowanie pozytywnego klimatu szkoły. Działania planowane w ramach Programu będą ukierunkowane na podnoszenie kompetencji związanych z bezpieczeństwem wszystkich grup tworzących środowisko szkolne oraz będą sprzyjać współpracy z organizacjami pozarządowymi i lokalnym środowiskiem szkoły.

I. Podstawa prawna Programu

Podstawę prawną Programu stanowi art. 90u ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.).

Ponadto Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

- 1) ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356, z późn. zm.);
- 2) ustawę z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380, z późn. zm.);

- 3) ustawę z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1340, z późn. zm.);
- 4) ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);
- 5) ustawę z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375);
- 6) ustawę z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 298);
- 7) ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.);
- 8) ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124 oraz z 2015 r. poz. 28);
- 9) ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2015 r. poz. 332);
- 10) Konwencję o prawach dziecka, przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526, z późn. zm.);
- 11) Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzoną w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169).

Program nawiązuje do celów strategicznych państwa określonych w:

- 1) Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, przyjętej przez Radę Ministrów uchwałą nr 104 z dnia 18 czerwca 2013 r. (M.P. poz. 640); cel szczegółowy 5: „Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli”;
- 2) Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, przyjętej przez Radę Ministrów uchwałą nr 61 z dnia 26 marca 2013 r. (M.P. poz. 378); cel szczegółowy 1: „Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji”;
- 3) Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej przez Radę Ministrów uchwałą nr 157 z dnia 25 września 2012 r. (M.P. poz. 882); Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka, Cel II.5. – „Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych”.

Ponadto Program nawiązuje do celów dokumentu strategicznego Perspektywa uczenia się przez całe życie, przyjętego przez Radę Ministrów uchwałą nr 160/2013 z dnia 10 września 2013 r. w zakresie celu 1.2. – „Wprowadzanie form organizacyjnych kształcenia umożliwiających indywidualizację pracy z uczniami, studentami, osobami uczącymi się oraz szersze otwarcie na uczenie się inne niż formalne” oraz celu 4.1. – „Poprawa poziomu kompetencji kluczowych jako efektu kształcenia ogólnego, kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia na poziomie wyższym”.

Program jest skorelowany z następującymi programami rządowymi:

- 1) Rządowym Programem na lata 2014–2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”;

- 2) Rządowym Programem Ochrony Cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2011–2016;
- 3) Krajowym Programem Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011–2016;
- 4) Krajowym Programem Działań Na Rzecz Równego Traktowania na lata 2013–2016;
- 5) Rządowym Programem ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”;
- 6) Narodowym Programem Ochrony Zdrowia Psychicznego;
- 7) Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- 8) Programem Ograniczenia Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce;
- 9) Programem Operacyjnym Polska Cyfrowa 2014–2020.

II. Diagnoza sytuacji w obszarze dotyczącym bezpieczeństwa w szkołach

Zadaniem szkoły jest nie tylko zapewnienie uczniom, rodzicom i nauczycielom bezpieczeństwa na terenie szkoły, ale wyposażenie wszystkich grup tworzących środowisko szkolne w wiedzę i kompetencje o charakterze uniwersalnym. Dynamiczne procesy społeczne oraz rozwój technologii sprawiają, że zmienia się forma istotnej części aktywności społecznej i w celu zapewnienia bezpieczeństwa należy podejmować coraz to nowe, właściwie ukierunkowane działania.

Bezpieczeństwo jest pojęciem kompleksowym, dlatego do osiągnięcia sukcesu, jakim jest znajomość zasad bezpiecznego funkcjonowania w swoim środowisku, świadomość występujących w nim zagrożeń oraz umiejętność przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom, konieczne jest jednoczesne prowadzenie działań w wielu obszarach, zindywidualizowanych i dostosowanych do potrzeb określonych grup odbiorców.

W badaniach dotyczących przemocy i agresji w szkole brakuje wskazań, że w obszarach, których dotyczą działania przewidziane w ramach Programu, występują różnice w nasileniu niekorzystnych zjawisk między poszczególnymi regionami kraju. Z raportu z badań prowadzonych w ramach programu „Szkoła bez przemocy” przez zespół badawczy Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego wynika, że wielkość szkoły, jej lokalizacja (miasto/wieś) oraz jakość wyposażenia nie mają, w świetle wyników badań, wpływu na poziom przemocy szkolnej. Wpływ ma za to atmosfera szkolna, relacje między uczniami i nauczycielami oraz poziom szkolnej demokracji. Również dane statystyczne Policji i Państwowej Straży Pożarnej nie uwidaczniają różnic w specyfice zagrożeń dotyczących szkół funkcjonujących w różnych województwach. Informacje wynikające z badań prowadzonych w 2011 r. w ramach programu „Szkoła bez przemocy” oraz w 2014 r. przez Instytut Badań Edukacyjnych wskazują, że stopień nasilenia niepożądanych zjawisk jest różny w zależności od typów szkół.

Cyberprzestrzeń jako istotny element funkcjonowania społecznego

Przestrzeń cyfrowa staje się coraz istotniejszą sferą funkcjonowania społecznego. Wraz z rozwojem infrastruktury zwiększa się także zakres e-usług (w tym publicznych) oraz udział przestrzeni cyfrowej w budowaniu relacji. Strategia rozwoju Europa 2020, wyznaczając trzy obszary, w których powinna się rozwijać europejska społeczna gospodarka rynkowa (rozwój inteligentny – oparty na wiedzy i innowacjach, rozwój zrównoważony – przyjazny środowisku, rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – zapewniający wysoki poziom zatrudnienia oraz spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną), kładzie duży nacisk na rozwój społecznych kompetencji w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK). Także, wpisujący się w Strategię Europa 2020, Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2020 jako jedną z osi priorytetowych określa „Cyfrowe kompetencje społeczeństwa” (Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, 2014).

Kompetencje informatyczne są identyfikowane przez Unię Europejską jako jedna z kluczowych kompetencji w uczeniu się przez całe życie (Parlament Europejski, 2006). Dzięki kilkuletnim, pogłębionym badaniom (Ferrari, 2013), zostały one doprecyzowane do pięciu aspektów, wśród których jest bezpieczeństwo cyfrowe. W jego skład wchodzi:

- 1) ochrona urządzeń;
- 2) ochrona danych (np. w kontekście zasad używania popularnych usług internetowych, ale również oszustw i cyberagresji);
- 3) ochrona zdrowia (nie tylko fizycznego, ale również dobrostanu psychicznego);
- 4) ochrona środowiska.

Ekspansja rozmaitych form aktywności w cyberprzestrzeni, wpisująca się także w działania strategiczne, wyraźnie wskazuje tendencje na najbliższe lata. W raporcie Polska 2030 prognozuje się, że w nadchodzących dwóch dekadach należy się spodziewać gwałtownych zmian technologicznych pociągających za sobą przemiany społeczne i kulturowe. Jedynym sposobem dostosowania życia społecznego do tych zmian jest, obok skoordynowanej modernizacji infrastruktury, podnoszenie kompetencji użytkowników (Boni, 2009).

Rosnąca aktywność uczniów w cyberprzestrzeni, wyrażana intensywnością korzystania z urządzeń cyfrowych, oraz fakt, że coraz młodszy użytkownicy sięgają po zasoby cyfrowe, są naturalnym zjawiskiem skorelowanym z rozwojem społecznym. Wyniki badania ICILS 2013 pokazują, że polscy gimnazjaliści mają na tle swoich kolegów z innych zbadanych krajów statystycznie dłuższe doświadczenie z komputerami – większość z nich deklaruje siedem lat doświadczenia lub więcej, co plasuje Polskę na pierwszym miejscu spośród dwudziestu zbadanych krajów (Sijko, 2014).

Korzystanie z zasobów Internetu, z jednej strony, otwiera nowe możliwości zdobywania wiedzy, ale także naraża na zjawiska negatywne. Ponieważ aktywność uczniów w cyberprzestrzeni ma miejsce przede wszystkim poza szkołą, dlatego jednym z kluczowych działań Programu jest objęcie interwencją przede wszystkim aktywności pozaszkolnej poprzez przekazanie wiedzy i zasad bezpiecznego korzystania z zasobów cyfrowych i włączenie w działania edukacyjne i wychowawcze różnych grup tworzących środowisko szkolne – oprócz uczniów, także nauczycieli, rodziców, psychologów i pedagogów szkolnych, administratorów szkolnych sieci komputerowych.

Badania prowadzone w ramach projektu Szkoła Bezpieczna w Sieci, realizowanego przez Fundację Dzieci Niczyje, wskazują na skalę i rodzaj zagrożeń funkcjonowania uczniów w cyberprzestrzeni. Największa skala negatywnych zjawisk, z jakimi uczniowie spotykają się w cyberprzestrzeni, dotyczy: agresji w sieci (dokuczliwe maile, rozpowszechnianie kompromitujących materiałów), nieodpowiednich treści (strony pornograficzne, strony szerzące nienawiść, np. na tle rasowym, fora promujące narkotyki, skrajne odchudzanie, samookaleczanie) oraz zagrożeń wynikających z braku wiedzy na temat bezpiecznego korzystania z zasobów internetowych (np. brak lub słabe zabezpieczenie własnych danych i dostępu do osobistych kont internetowych).

Alternatywne ujęcie tego tematu prezentują autorzy badania EU Kids Online, którzy wskazują na cztery typy zagrożeń (agresja, seks, zagrożenia dla wartości, zagrożenia komercyjne) w trzech kontekstach: treści, kontaktu i zachowań. Badania pokazały, że najczęstszym zagrożeniem była rozmowa z obcymi ludźmi (24%), kontakt ze stronami www lub otrzymanie materiałów o treści potencjalnie zagrażającej rozwojowi społecznemu dzieci (17%), zagrożenia seksualne (15%). Natomiast stosunkowo rzadko dzieci spotykały się z przemocą w Internecie (*cyberbullying* – ok. 5%). Choć większość dzieci (podobnie, jak w innych krajach w Europie) nie zetknęła się z żadnym z zagrożeń, to odsetek ten spada wraz z wiekiem, co w połączeniu z rosnącą ekspozycją na nowe technologie (np. dzięki nowym urządzeniom i technikom dostępu) każe przypuszczać, że w końcu każdy użytkownik Internetu spotka się z tymi lub innymi zagrożeniami (Kirwil, 2010).

Skrajne ryzyka, takie jak np. sytuacja, w której dziecko rozmawia z nieznanym, potencjalnym przestępcą seksualnym, występują niezwykle rzadko, jednak ze względu na dotkliwość takich zdarzeń, należy również wprowadzać programy profilaktyczne w tym zakresie.

Często pomijaną, a również istotną sferą bezpieczeństwa są zagrożenia bardzo powszechne, które najczęściej nie kończą się żadnymi negatywnymi konsekwencjami i stąd przez wielu użytkowników są ignorowane, choć mają one potencjał do powodowania znacznych niedogodności i wywoływania kolejnych zagrożeń. Chodzi tutaj o takie zagrożenia, jak np. używanie tego samego hasła do wszystkich usług internetowych, używanie bardzo prostych do odgadnięcia,

ze względu na popularność, haseł (jak np. „123456”, „qwerty”, „haslo” itd.), logowanie się do nieszyfrowanych sieci WiFi, akceptowanie regulaminów usług cyfrowych bez ich znajomości i wiele innych, niestety popularnych zachowań.

Podnoszenie kompetencji i popularyzacja dobrych praktyk w tym zakresie są ważne również dlatego, że dotyczą w równym stopniu dzieci, co ich rodziców oraz nauczycieli. Ze względu na powszechność korzystania z Internetu, bezpieczeństwo cyfrowe dotyczy każdego obywatela, a nie tylko specjalistów z dziedziny nowych technologii. Opublikowany przez Rządowy Zespół Reagowania na Incydenty Komputerowe CERT w 2014 r. raport o stanie bezpieczeństwa cyberprzestrzeni RP pokazuje np., że czwartym co do popularności wektorem ataków na instytucje państwowe są ataki technikami inżynierii społecznej, a więc takie, których powodzenie zależy od poziomu szeroko rozumianych kompetencji cyfrowych użytkowników (a nie tylko wiedzy technicznej i efektywności zabezpieczeń sieci komputerowych).

Zdolność radzenia sobie dzieci z zagrożeniami cyfrowymi zależy od ich kompetencji cyfrowych oraz poziomu świadomości zagrożeń. Z opublikowanego niedawno raportu z Międzynarodowych Badań Kompetencji Komputerowych i Informacyjnych ICILS 2013 wynika, że kompetencje cyfrowe polskich gimnazjalistów (jednym z mierzonych aspektów było radzenie sobie z zagrożeniami) należą do najwyższych na tle ich kolegów z 19 innych badanych krajów. Z wynikiem 537 punktów polscy gimnazjaliści uplasowali się jedynie za uczniami z Czech. Nie oznacza to jednak, że potrafią oni radzić sobie z zagrożeniami doskonale – w przykładowym, ujawnionym zadaniu, w którym uczniowie mieli wskazać elementy wiadomości e-mail świadczące o tym, że jest ona próbą wyłudzenia informacji (ang. *phishing*), zaledwie co trzeci gimnazjalista był w stanie zrobić to w przekonujący sposób. W Polsce wyższe wyniki kompetencji komputerowych i informacyjnych uzyskały dziewczęta. Z testem ICILS lepiej radzili sobie również uczniowie ze szkół w dużych miastach niż ze szkół wiejskich. Wynik ICILS 2013 był silnie związany z ocenami szkolnymi z: języka polskiego, matematyki i informatyki oraz z przeciętnym wynikiem egzaminacyjnym uzyskiwanym przez uczniów szkoły, do której uczęszczają. Okazało się również, że poziom kompetencji był związany zdecydowanie bardziej z charakterystykami indywidualnymi uczniów (np. ich doświadczeniem komputerowym, statusem społeczno-ekonomicznym rodziny czy aspiracjami edukacyjnymi) niż charakterystykami ich szkoły – nie miało znaczenia doświadczenie szkoły ze stosowaniem komputerów, dostępne zasoby z dziedziny nowych technologii, częstotliwość używania komputerów przez uczniów czy bariery w dostępie nauczycieli do nowych technologii (Sijko, 2014).

W kontekście działań planowanych w długoterminowych strategiach (np. Strategia Rozwoju Kraju 2020, Program Operacyjny Polska Cyfrowa) Program w aspekcie dotyczącym cyberbezpieczeństwa jest działaniem wyprzedzającym, które ma na celu pomóc szkołom, w stopniu większym niż obecnie, stać się źródłem zdobywania kompetencji cyfrowych uczniów i ich rodziców. Szczególnie włączenie tej ostatniej

grupy jako beneficjentów Programu jest nowym rozwiązaniem, stanowiącym o całościowym podejściu do zagadnienia podnoszenia cyfrowych kompetencji społeczeństwa i zapobiegania zagrożeniom w cyberprzestrzeni.

Skuteczny proces wychowawczy nie jest możliwy bez współpracy szkoły z rodzicami uczniów.

Otwarta szkoła

Szkoła tworzy system społeczny, którego wszystkie elementy wzajemnie na siebie oddziałują. Członkowie społeczności szkolnej pozostają ze sobą we wzajemnych relacjach, łączą ich więzi, dążą do wspólnych celów, pełniąc różne role (Poleszak, 2012). Szkoła to także instytucja funkcjonująca w określonym otoczeniu fizycznym i społecznym, które jest bezpośrednim odniesieniem dla jej codziennej pracy.

Aby szkoła w pełni mogła spełnić podstawowe zadania określone w preambule ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, czyli zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności oraz aby skutecznie rozwiązywać pojawiające się problemy, konieczne jest przyjęcie przez nią otwartej postawy wobec otaczającej rzeczywistości.

Otwarta szkoła jest instytucją włączającą zarówno rodziców uczniów, jak i innych członków społeczności lokalnej, a także organizacje pozarządowe czy instytucje z otoczenia szkoły do wspólnych działań, również do działań na rzecz szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Szkoła uspołeczniona to wspólnota nauczycieli, uczniów, rodziców, społeczności mieszkańców, w której wszyscy mają prawo decydowania o sprawach szkoły, współpracują ze sobą, wspierają się nawzajem i wspólnie rozwiązują problemy.

Szkoły mogą podejmować różnorakie działania edukacyjne, kulturalno-oświatowe, socjalne, opiekuńcze na rzecz środowiska lokalnego, ukierunkowane na zaspokajanie różnorodnych potrzeb mieszkańców. Szkoły pełnią też istotną rolę w aktywizowaniu społeczeństwa obywatelskiego i powiązania zasobów w środowisku lokalnym, dynamizowaniu, ożywianiu i ukierunkowywaniu sił społecznych wokół zadań edukacyjnych. Także podmioty stanowiące otoczenie szkoły mogą stać się dla niej istotnym źródłem wsparcia jako dostawcy środków materialno-organizacyjnych i finansowych, współautorzy dóbr edukacyjnych angażujący się czynnie w tworzenie kapitału społecznego i ludzkiego. Dzięki wchodzeniu w liczne sieci współpracy szkoły zyskują dostęp do nowych zasobów (ludzkich, finansowych, materialnych, symbolicznych), nowych źródeł wiedzy i informacji oraz dobrych praktyk, których adaptacja do potrzeb szkoły może skutkować wprowadzeniem innowacji edukacyjnych i organizacyjnych w szkole.

Szczególną rolę w otoczeniu szkół mogą pełnić organizacje pozarządowe. W 2012 r. zarejestrowanych było ok. 83 tys. stowarzyszeń i fundacji (Przewłocka, Adamiak, Herbst, 2013). Większość z nich prowadzi działania na obszarze województwa/regionu lub mniejszym, w tym przeszło 40% na poziomie lokalnym (własnej gminy lub powiatu), bliskim społecznościom, w których funkcjonują. Zakres profilu działań organizacji jest bardzo szeroki – od tych, którym bliskie są zagadnienia edukacji, wychowania i kształtowania świadomości obywatelskiej, pielęgnowania tradycji i kultury lokalnej, opieki nad dziećmi, przez promocję sportu, zdrowego stylu życia, turystykę, usługi socjalne i pomoc społeczną, po ochronę środowiska, działalność charytatywną. Dzięki temu szkoły mogą znaleźć wśród organizacji pozarządowych sojuszników i niezbędne wsparcie w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji, w szczególności funkcji wychowawczej.

Jednakże warto zwrócić uwagę na fakt, że nie każdy rodzaj współpracy szkoły z otoczeniem jest równie wartościowy i spełnia swoje funkcje. Badania dowodzą, że w schematycznie prowadzonej współpracy szkoły z różnymi podmiotami zewnętrznymi tkwią pułapki, skutkujące utrzymywaniem niesymetrycznych relacji, wykorzystywaniem szkoły przez inne instytucje dla realizacji własnych celów, nie zawsze z korzyścią dla uczniów, a potencjał lokalny pozostaje niewykorzystany w pełni (Hernik, Stasiowski, Solon-Lipiński, 2012). Na podobne zagrożenia wskazują wyniki badań dotyczących relacji szkół z instytucjami realizującymi programy profilaktyczne (Dorczak, 2007). Dlatego kluczowe jest wspieranie szkół w podejmowaniu takiej współpracy z podmiotami z otoczenia, w której strony wspólnie dochodzą do porozumienia w sprawie celów i metod prowadzonych działań oraz dbają o potrzeby wszystkich zaangażowanych stron.

Dbanie o szeroko rozumiane bezpieczeństwo w szkole wymaga spojrzenia na tę instytucję z perspektywy systemowej oraz prowadzenia działań kompleksowych, długofalowych i spójnych, aktywizujących całą społeczność szkolną i angażujących jak największą liczbę jej członków (Poleszak, 2012). Działania ukierunkowanych z jednej strony na otoczenie szkoły, a z drugiej na społeczność szkolną. Liczne badania prowadzone na całym świecie wskazują, że całość relacji społecznych w szkole, środowisko kształcenia i wychowania, w tym obowiązujące w szkole zasady i wymagania, także bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne, słowem to, jaki w danej szkole jest klimat (Ostaszewski, 2012), może wpływać na: zmniejszenie lub zwiększenie skali przemocy w szkole, osiągnięcia szkolne uczniów, motywację do uczenia się, skuteczność różnego rodzaju interwencji szkolnych, zmniejszenie negatywnego wpływu różnic społeczno-ekonomicznych między uczniami, czy wreszcie na zdrowie psychiczne uczniów oraz ich dalsze funkcjonowanie na kolejnych etapach edukacji i w społeczeństwie (Przewłocka, 2015).

Kluczową rolę w budowaniu wśród uczniów kompetencji niezbędnych do bezpiecznego funkcjonowania we współczesnym świecie odgrywa szkoła, która we współpracy z rodzicami, lokalnym środowiskiem, pozarządowymi organizacjami

oraz instytucjami zajmującymi się sprawami bezpieczeństwa, powinna stać się inicjatorem praktycznych działań.

Dostępne badania krajowe i międzynarodowe pokazują, że wyżej wymienione aspekty funkcjonowania polskich szkół, związane z ich klimatem i otwartością, wymagają poprawy i wsparcia, zwłaszcza w kontekście prymatu efektywności nauczania nad kwestiami dotyczącymi relacji (Federowicz, 2014; Hernik, 2015). W szczególności ważne jest budowanie dobrych relacji rówieśniczych oraz relacji uczniów i nauczycieli. Te cele można osiągnąć poprzez wspólne działania, prowadzone np. w ramach zajęć czy projektów rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów, wspierających ich aktywność obywatelską oraz kształtujących umiejętności psychospołeczne, a także poprzez rozmaite działania realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Zadbanie o aktywność dzieci i młodzieży, zachęcanie do wspólnych działań z innymi uczniami, budowanie poczucia wspólnoty w klasie i w szkole, a także jasne ustalenie zasad społecznego funkcjonowania oraz doskonalenie umiejętności miękkich uczniów, w tym komunikacyjnych i emocjonalnych, mogą chronić przed różnorodnymi zagrożeniami, a więc mogą stanowić ważny element profilaktyki zarówno przemocy, jak i uzależnień itp. Realizacja powyższych działań wpisuje się w regulacje zawarte w art. 2a i art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, które wskazują na wspieranie systemu oświaty przez organizacje pozarządowe, w tym harcerskie, a także osoby prawne prowadzące działalność w zakresie oświaty i wychowania oraz na możliwość współpracy szkół z organizacjami pozarządowymi w celu wzbogacenia form działalności wychowawczej i opiekuńczej szkoły.

Integralną częścią społeczności szkolnej są, obok pracowników szkoły i uczniów, także ich rodzice i opiekunowie, a jakość relacji nauczycieli i rodziców ma wpływ zarówno na efektywność nauczania i uczenia się uczniów, jak i na warunki wychowawcze, w jakich rozwija się dziecko. Zgodne współdziałanie grona pedagogicznego, uczniów i rodziców daje nadzieję na realne przeciwstawienie się największym problemom w szkołach, na ich rozwój (Całek, Poraj, 2011). Jednakże badania prowadzone w ostatnich latach w Polsce dowodzą, że mimo istnienia prawnych rozwiązań dających rodzicom prawa (zarówno dotyczące wychowania dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniem, wyboru szkoły, jak i stwarzające mechanizmy partycypacji i aktywizacji rodziców), obszar relacji szkoły i rodziców uczniów w Polsce i uczynienie rodziców partnerami szkoły nadal stanowi w dużej mierze postulat niezrealizowany (Malinowska i in., 2014).

Wzajemne nastawienie nauczycieli, uczniów i rodziców ma zasadniczy wpływ na codzienne funkcjonowanie uczniów w szkole. Dobre relacje między nauczycielami a uczniami i ich rodzicami mogą być czynnikiem wspierającym jakość nauczania uczniów, budowania jednolitej strategii edukacyjnej w szkole i rodzinie, a także kształtowania postaw obywatelskich wewnątrz szkoły. Jednak szczególnego znaczenia nabierają w obliczu sytuacji problemowych, w tym, gdy w szkole pojawia

się problem przemocy fizycznej lub emocjonalnej. Wówczas udział rodziców w przezwyciężaniu tych trudności jest niezbędny. Jednocześnie współdziałanie nauczycieli i rodziców uczniów jest możliwe, gdy wcześniej zbudowano pozytywne relacje oparte na wzajemnym zaufaniu i zaangażowaniu w sprawy szkoły. Dlatego warto stworzyć w szkołach przestrzeń, również fizyczną, sprzyjającą wzmocnieniu współdziałania uczniów, ich rodziców i nauczycieli. Włączanie do działań wychowawczych w szkołach organizacji pozarządowych może oddziaływać nie tylko na samych uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, zagospodarowując ich czas na aktywność służącą kształtowaniu dobrych relacji rówieśniczych, ale także aktywizując do współpracy inne grupy tworzące środowisko szkolne, a przede wszystkim nauczycieli i rodziców uczniów.

Upowszechnianie wiedzy o zasadach postępowania w sytuacjach kryzysowych

Sytuacja kryzysowa, w myśl definicji znajdującej się w ustawie z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1166), to sytuacja, która wpływa negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołująca znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków. W opracowaniach dotyczących sytuacji kryzysowych w szkołach można znaleźć inne definicje, których wspólnym mianownikiem jest stwierdzenie, iż sytuacja kryzysowa jest to zbieg zdarzeń zakłócający normalny tryb funkcjonowania społeczności, placówki, państwa lub jednostki, występujący nagle i nieoczekiwanie.

Katalog tak rozumianych sytuacji kryzysowych mogących wystąpić w szkole jest niezwykle szeroki. Od zdarzeń relatywnie częstych, takich jak znalezienie niebezpiecznego przedmiotu, pojawienie się osoby agresywnej lub osoby będącej pod wpływem alkoholu, narkotyków, innych środków odurzających (ucznia, rodzica, innej obcej osoby), po stanowiące poważne zagrożenie życia i zdrowia zdarzenia incydentalne o charakterze losowym (np. klęski żywiołowe, pożary) lub spowodowane przez człowieka (np. działania terrorystyczne).

Dane Komendy Głównej Policji wskazują, że pomimo spadkowych trendów w statystyce przestępczości w szkołach i innych placówkach oświatowych nadal występują sytuacje kryzysowe powodowane zdarzeniami o charakterze przestępstwa. W samych szkołach podstawowych i gimnazjach w 2012 r. zanotowano m.in.: bójki – 1 533, kradzieże – 2 793, przestępstwa narkotykowe – 800, przestępstwa przeciwko funkcjonariuszom publicznym – 2 329 (w tym związane z naruszeniem nietykalności cielesnej – 254). Oprócz sytuacji ujmowanych w statystykach policyjnych, sytuacje kryzysowe mogą być spowodowane także innymi traumatycznymi wydarzeniami z udziałem osób związanych ze szkołą (np. samobójstwa, nieszczęśliwe wypadki – w tym powodujące śmierć osób).

Zmiany społeczne i związane z nimi wydarzenia polityczne na świecie każą brać pod uwagę przy określaniu ryzyk występujących w szkołach także sytuacje ekstremalne, chociaż prawdopodobieństwo ich wystąpienia jest znikome. Ze względu na różnorodność możliwych zdarzeń, każda szkoła powinna mieć opracowane procedury działania, z jednej strony, odpowiadające realiom środowiska danej szkoły i zewnętrznym regulacjom prawnym, a z drugiej odpowiadające stopniowi zagrożenia określonym zdarzeniem.

Ponieważ cechą sytuacji kryzysowych jest ich nagły i nieoczekiwany charakter, profilaktyka mająca na celu minimalizowanie skutków powinna skupiać się na odpowiednim przygotowaniu i wdrożeniu procedur postępowania. W chwili wystąpienia sytuacji kryzysowej nie ma bowiem czasu na ustalanie strategii działania i określanie ról poszczególnych pracowników. Wprowadzie nawet najlepsze procedury nie są w stanie wyeliminować zagrożeń, jednak sprawne działanie podczas wystąpienia zdarzenia kryzysowego może minimalizować jego skutki.

W chwili wystąpienia nagłej sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu, pierwsze reakcje opierają się na wyuczonych wzorcach, dlatego ważne są działania wyprzedzające potencjalne zdarzenia, polegające na ćwiczeniu przez wszystkie grupy środowiska szkolnego zachowań ujętych w scenariuszach postępowania w obliczu zagrożeń.

Ścieżki działania w każdej sytuacji będą inne, jednak procedury powinny być kompleksowe i uwzględniać wszystkie najważniejsze elementy działania dotyczące nie tylko bezpośredniego reagowania na zdarzenie, ale także postępowania po zdarzeniu – opieka nad uczestnikami zdarzenia, zbieranie i przekazywanie informacji o zdarzeniu, ocena zaistniałej sytuacji i wyciągnięcie wniosków.

W przypadku sytuacji kryzysowych konieczne jest nie tylko podejmowanie natychmiastowych i adekwatnych środków reagowania i usuwania ich skutków, ale także właściwe informowanie odpowiednich służb. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa szkół w zakresie przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym wymaga bliskiej i wszechstronnej współpracy wszystkich służb, organów i instytucji zaangażowanych w szeroko rozumiane działania antyterrorystyczne, a także szkół, władz lokalnych, środków masowego przekazu, sektora prywatnego, organizacji pozarządowych oraz całego społeczeństwa (Narodowy Program Antyterrorystyczny).

Upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy dotyczącej bezpieczeństwa przeciwpożarowego

Informacje przekazywane przez Komendę Główną Państwowej Straży Pożarnej wykazują wzrost liczby zdarzeń stanowiących zagrożenie dla życia i mienia. Dane porównawcze za lata 2013–2014 pokazują, że w 2014 r. liczba pożarów wyniosła 145 237 (wzrost o 14% w porównaniu do 2013 r.), a spowodowane straty w mieniu to 1 294 775,5 zł (wzrost o 30%).

Liczba śmiertelnych ofiar jest mniejsza niż w poprzednim okresie (spadek o 4%), chociaż liczba dzieci, które zginęły w pożarach, jest wyższa. Rośnie natomiast liczba rannych (w tym dzieci, stanowiących około 10% ofiar pożarów – wzrost w porównaniu do 2013 r. o 6%).

Kluczowym działaniem, którego celem jest odwrócenie niekorzystnego trendu, jest prowadzenie bezpośrednich działań praktycznych podnoszących wiedzę i umiejętności reagowania w sytuacjach zagrożenia przez najmłodszych uczniów.

Zaangażowanie instytucji zajmujących się sprawami bezpieczeństwa (np. Państwowej Straży Pożarnej) do współpracy ze szkołami oraz zapewnienie odpowiedniej bazy do prowadzenia zajęć dla uczniów, podczas których będą zapoznawać się z zagrożeniami oraz z zasadami postępowania w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia, ma kluczowe znaczenie dla jakości w tym obszarze edukacji. Zdobywana wiedza będzie służyć podnoszeniu poziomu bezpieczeństwa nie tylko w szkole, ale przede wszystkim na co dzień.

Prewencja prowadzona przez wykwalifikowanych strażaków Państwowej Straży Pożarnej w odpowiednio zaaranżowanych i przystosowanych salach edukacyjnych, w ciekawych i dostosowanych do wieku rozwojowego uczniów formach (prezentacja, ćwiczenia, zabawa) przyczyni się do ograniczenia liczby ofiar oraz poszkodowanych podczas różnego rodzaju zdarzeń związanych z pożarami i miejscowymi zagrożeniami.

Prezentacja zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, nauka umiejętności alarmowania właściwych służb oraz wykorzystanie do celów ewakuacji z zagrożonych obiektów zestawów znaków ostrzegawczych i informacyjnych pozwolą nie tylko zapobiegać zagrożeniom, ale także sprawnie działać, kiedy zagrożenia już wystąpią.

Działania prewencyjne służące upowszechnianiu wiedzy dotyczącej bezpieczeństwa przeciwpożarowego są prowadzone przez wybrane jednostki Państwowej Straży Pożarnej i cieszą się dużym zainteresowaniem. Istotnym elementem jest szeroko rozumiana działalność profilaktyczna w zakresie działań przeciwpożarowych. Jednocześnie warto zaznaczyć, że działania profilaktyczne są obecnie podejmowane przez Państwową Straż Pożarną w ramach takich programów, jak „Zgaś ryzyko”, „Bezpieczne życie”. Program umożliwi upowszechnienie dobrych praktyk i stworzy możliwość stałej współpracy ze szkołami.

Bibliografia:

Boni, M. (red.) (2009). Polska 2030. Wyzwania rozwojowe. Warszawa: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Strona internetowa: http://www.mir.gov.pl/aktualnosc/ministerstwo/Documents/polska_2030_raport_0609.pdf

Całek, G., Poraj, A. (2011). Rodzice w szkole, przedszkolu, na osiedlu. Warszawa: Instytut Inicjatyw Pozarządowych.

Dorczał, R. (2007). Problemy współpracy instytucji realizujących programy profilaktyczne. W: Krzyżak-Szymańska, E., Szymański, A. M., (red.). W kierunku bezpiecznego życia dzieci i młodzieży, Mysłowice: Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna.

Federowicz, M. (red.) (2014). Raport o Stanie Edukacji 2013. Liczą się nauczyciele. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. Strona internetowa: <http://eduentuzjasci.pl/publikacje-ee-lista/raporty/150-raport-o-stanie-edukacji/1052-raport-o-stanie-edukacji-2013-licza-sie-nauczyciele.html>

Ferrari, A. (2013). DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe, Strona internetowa: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf>

Hernik, K. (red.) (2015). Polscy nauczyciele i dyrektorzy w Międzynarodowym Badaniu Nauczania i Uczenia się TALIS 2013. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Hernik, K., Malinowska, K. (2015). Jak skutecznie komunikować się i współpracować z rodzicami i społecznością lokalną. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Hernik, K., Stasiowski, J., Solon-Lipiński, M., (2012). Współpraca szkół z podmiotami zewnętrznymi. Raport z badania otoczenia instytucjonalnego przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. Strona internetowa:

<http://www.eduentuzjasci.pl/images/stories/analizy/ibe-wspolpraca-szkol-khernik.pdf>

Kirwil, L. (2010). Polskie Dzieci w Internecie: Zagrożenia i bezpieczeństwo na tle danych UE. Warszawa: Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej. Strona internetowa: http://www.saferinternet.pl/images/stories/pdf/raport_eu_kids_online_polska_28-10-2010.pdf

Komendant-Brodowska, A., Giza-Poleszuk, A, Baczek-Dombi, A., (2011), Przemoc w szkole – raport z badań.

Strona internetowa:<http://www.szkolabezprzemocy.pl/479,badania>

Komendant-Brodowska, A., (2014), Agresja i przemoc szkolna – Raport o stanie badań, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, Strona internetowa: <http://eduentuzjasci.pl/images/stories/publikacje/ibe-analizy-01-2014-przemoc-szkolna-przeglad.pdf>

Malinowska, K., Smak, M., Walczak, D., Wichrowski, A. (2014). Wizerunek nauczycieli. W: IBE(2014). Raport o Stanie Edukacji 2013. Liczą się nauczyciele. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Ostaszewski, K. (2012). Pojęcie klimatu szkoły w badaniach zachowań ryzykownych młodzieży. Edukacja, 4 (120), 23-38.

Poleszak, W. (2012). Klimat społeczny szkoły. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Strona internetowa:

https://www.ore.edu.pl/index.php?option=com_phocadownload&view=category&download=1359:klimat-spoeczny-szkoy&id=126:podstawy-profilaktyki&Itemid=1148

Przewłocka, J. (2015). Klimat szkoły i jego znaczenie dla funkcjonowania uczniów w szkole. Raport o stanie badań. Warszawa: IBE (w przygotowaniu do druku)

Przewłocka, J., Adamiak, P., Herbst, J. (2013). Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badań. Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor. Strona internetowa:

http://www.ngo.pl/PodstawoweFakty_2012_raport/ebook/content/PodstawoweFaktyNGO_2012_KlonJawor_raport.pdf

Sijko, K. (2014). Kompetencje komputerowe i informacyjne młodzieży w Polsce. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. Strona internetowa: <http://eduentuzjasci.pl/images/stories/publikacje/ibe-raport-icils.pdf>

Szymanek, V. (2014). Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2014, Warszawa: Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. Strona internetowa: <https://mac.gov.pl/file/spoleczenstwoinformacyjnewliczbach2014srodeklekkipdf>

Komisja Europejska. (2010). Komunikat Komisji KOM(2010) 2020 wersja ostateczna: Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Bruksela: Komisja Europejska.

Komisja Europejska (2013). Survey of Schools: ICT in Education, Strona internetowa: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/KK-31-13-401-EN-N.pdf>

Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji (2014). Polska Cyfrowa PO PC 2014–2020. Warszawa: Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Zagrożenie terrorystyczne w Polsce i regionie, Strona internetowa:

http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/polityka_bezpieczenstwa/zwalczanie_terroryzmu_miedzynarodowego/zagrozenie_terrorystyczne_w_polsce_i_regionie/

Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2014–2019, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Warszawa 2014, Strona internetowa: <http://bip.msw.gov.pl/bip/projekty-aktowprawnych/2014/22861>, Projekt-uchwały-Rady-Ministrow-w-sprawie-Narodowego-Programu-Antyterrorystycznego.html

Parlament Europejski (2006). Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie nr 2006/962/WE. Strona internetowa: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11090_pl.htm

Rządowy Zespół Reagowania na Incydenty Komputerowe CERT.GOV.PL (2014). Raport o stanie bezpieczeństwa cyberprzestrzeni RP 2014. Strona internetowa: <http://www.cert.gov.pl/download/3/172/RaportostaniebezpieczenstwacyberprzestrzeniRPw2014roku.pdf>

Dane statystyczne z roku 2012 Przystępczość w szkole i innych placówkach oświatowych, pochodzące ze strony www.policja.pl, dane z dnia 17 kwietnia 2015 r.

Dane statystyczne KG PSP, www.kgpsp.gov.pl, dane z dnia 13 kwietnia 2015 r.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 977, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. Nr 168, poz. 1324, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1166).

III. Cele Programu

Cel główny Programu:

Poprawa bezpieczeństwa uczniów poprzez działania prowadzone we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami zajmującymi się sprawami bezpieczeństwa, sprzyjające kształtowaniu postaw i nawyków bezpiecznego zachowania.

Cel szczegółowy nr 1:

Poprawa kompetencji pracowników szkoły, uczniów i ich rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni oraz reagowania na zagrożenia, w tym:

- 1.1. poprawa kompetencji kadry szkół w zakresie reagowania na niepożądane zjawiska w cyberprzestrzeni, związane ze szkołą;
- 1.2. podniesienie osobistych kompetencji cyfrowych (umożliwiających radzenie sobie z potencjalnymi zagrożeniami cyfrowymi) uczniów, rodziców i nauczycieli.

Cel szczegółowy nr 2:

Kształtowanie otwartości i budowanie pozytywnego klimatu szkoły poprzez działania ułatwiające współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, w tym:

- 2.1. zwiększenie otwartości szkoły na współpracę z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty w celu podniesienia jakości działań wychowawczych i opiekuńczych, w szczególności poprzez nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami zajmującymi się sprawami bezpieczeństwa;
- 2.2. kształtowanie u uczniów aktywnej, otwartej, prospołecznej postawy oraz rozwijanie ich umiejętności psychospołecznych, aktywności obywatelskiej oraz umiejętności pracy zespołowej, a także aktywności wolontariackiej;
- 2.3. budowanie pozytywnego klimatu szkoły i klasy, w szczególności poprzez budowanie prawidłowych relacji rówieśniczych, więzów między uczniami, realizację działań antydyskryminacyjnych i włączających uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz integrację szkoły z lokalnym środowiskiem szkoły.

Cel szczegółowy nr 3:

Upowszechnianie wśród wszystkich pracowników szkoły umiejętności rozpoznawania sytuacji zagrożenia oraz wiedzy o zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia, w tym:

- 3.1. poprawa bezpieczeństwa szkoły poprzez przegląd stanu bezpieczeństwa szkoły;
- 3.2. opracowanie rekomendacji do szkolnych procedur postępowania w sytuacjach zagrożenia na podstawie przeglądu stanu bezpieczeństwa szkoły;

3.3. praktyczne zapoznanie pracowników szkoły z zasadami postępowania w sytuacjach kryzysowych.

Cel szczegółowy nr 4:

Tworzenie warunków do prowadzenia w jednostkach Państwowej Straży Pożarnej praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa, w szczególności przeciwpożarowego, w tym:

- 4.1. dofinansowanie wyposażenia lub doposażenia sal edukacyjnych do prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego;
- 4.2. tworzenie zasobów edukacyjnych do prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego;
- 4.3. przygotowanie nauczycieli-konsultantów wojewódzkich ośrodków doskonalenia nauczycieli do przeszkolenia strażaków Państwowej Straży Pożarnej;
- 4.4. przeszkolenie strażaków Państwowej Straży Pożarnej do prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych z uczniami.

IV. Główne założenia Programu

Program ma charakter ramowy. Przy jego realizacji zawsze należy mieć na uwadze uwarunkowania lokalne oraz konieczność zdiagnozowania sytuacji w danej szkole, ustalenia przyczyn, określenia sposobów rozwiązania zgodnych z założonymi celami, a następnie wyznaczenia działań, które pozwolą na wdrożenie pozytywnych zmian i wyeliminowanie niekorzystnych zjawisk w perspektywie średnio- i długoterminowej. Program zakłada modyfikowanie podstawowej aktywności szkół, tak aby podjęte działania miały charakter długotrwały, nie zaś jednorazowy. A zatem przed jego realizacją należy zaplanować, w jaki sposób działania będą kontynuowane po zakończeniu Programu. W przewidzianych działaniach należy wziąć pod uwagę własne zasoby i możliwości, a także potencjał środowiska lokalnego.

W realizacji działań Programu szczególnie istotne jest wsparcie szkoły przez instytucje i podmioty z jej otoczenia, w tym Państwową Straż Pożarną, Policję, straż gminną (miejską), organizacje pozarządowe.

Cel szczegółowy nr 1 – Poprawa kompetencji pracowników szkoły, uczniów i ich rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni oraz reagowania na zagrożenia

Założeniem Programu w ramach tego celu szczegółowego jest poprawa kompetencji związanych z bezpieczeństwem cyfrowym pracowników szkoły, uczniów i ich rodziców.

Zakładane jest opracowanie rekomendacji w zakresie standardów bezpieczeństwa cyfrowego dla szkół we współpracy ze specjalistami i doświadczonymi praktykami, które mogą stać się podstawą standardów bezpieczeństwa szkolnych sieci komputerowych.

Planowane jest stworzenie bazy materiałów edukacyjnych, wraz z internetową platformą edukacyjną, oraz prowadzenie w szkołach działań zwiększających kompetencje nauczycieli, rodziców i uczniów w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego. W celu realizacji działań zostaną wybrani operatorzy, którzy będą wdrażać modelowe rozwiązanie w szkołach.

Dodatkową wartością tego działania będzie stworzenie portalu internetowego zbierającego ogół informacji w zakresie cyberbezpieczeństwa (odpowiednio sprofilowanego do potrzeb poszczególnych grup odbiorców).

Cel szczegółowy nr 2 – Kształtowanie otwartości i budowanie pozytywnego klimatu szkoły poprzez działania ułatwiające współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

Założeniem Programu w ramach tego celu szczegółowego jest promowanie modelu szkoły, w której dyrektor i nauczyciele do działań wychowawczych i edukacyjnych włączają podmioty z otoczenia szkoły, w tym z sektora pozarządowego, wzmacniają podmiotowość i aktywność uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, dążą do kształtowania u uczniów otwartej i prospołecznej postawy oraz umiejętności pracy zespołowej, umożliwiają działania antydyskryminacyjne i włączające uczniów o specyficznych potrzebach edukacyjnych, stwarzają warunki do aktywnego udziału rodziców uczniów w życiu szkoły, czyniąc ich współgospodarzami. Idea otwartej szkoły zakłada ścisłą współpracę pracowników szkoły z jej otoczeniem społecznym, współdziałanie i współodpowiedzialność grona pedagogicznego, a także współpracę uczniowską, której celem jest rozwijanie umiejętności miękkich oraz budowanie więzi rówieśniczych.

Realizowane wsparcie zakłada aktywny oraz cykliczny (na przestrzeni co najmniej od kilku do kilkunastu miesięcy) charakter realizowanych działań prowadzonych w szkole. Będą obejmowały one m.in.: zajęcia, projekty i inne działania edukacyjne oraz wychowawcze dla uczniów, wsparcie doradcze dla szkół oraz zakup przez szkoły wyposażenia niezbędnego do realizacji wymienionych działań.

Cel szczegółowy nr 3 – Upowszechnianie wśród wszystkich pracowników szkoły umiejętności rozpoznawania sytuacji zagrożenia oraz wiedzy o zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia

Założeniem Programu w ramach tego celu jest poprawa bezpieczeństwa szkoły poprzez podniesienie kompetencji wszystkich pracowników szkoły w zakresie reagowania na sytuacje kryzysowe. W Programie położono nacisk na opracowanie standardów bezpieczeństwa, procedur postępowania w sytuacjach zagrożenia (dostosowanych do realiów konkretnych placówek) oraz praktyczne przygotowanie, we współpracy z instytucjami zajmującymi się sprawami bezpieczeństwa (np. Policją, Państwową Strażą Pożarną), na wypadek sytuacji kryzysowych. Istotna jest zatem – z jednej strony – umiejętność rozpoznawania sytuacji zagrożenia – a z drugiej – postępowania w takiej sytuacji. Wprowadzenie wystandaryzowanych procedur pomoże również poprawić jakość współdziałania szkół z instytucjami zajmującymi się bezpieczeństwem.

Cel szczegółowy nr 4 – Tworzenie warunków do prowadzenia w jednostkach Państwowej Straży Pożarnej praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa, w szczególności przeciwpożarowego

W celu prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego proponuje się stworzenie ogólnopolskiej sieci klubików edukacji przeciwpożarowej „Ognik” przy powiatowych jednostkach Państwowej Straży Pożarnej. „Ogniki” będą pozwalać na realizację praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa dla uczniów szkół podstawowych. W pierwszym roku realizacji Programu projektowane jest dofinansowanie wyposażenia lub doposażenia sal edukacyjnych do prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego na terenie całej Polski, natomiast docelowo Program pozwoli na utworzenie powiatowej sieci „Ogników” we wszystkich województwach, dzięki czemu zajęcia praktyczne w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego będą dostępne dla dzieci w całym kraju. Efektywność edukacyjna zajęć prowadzonych w warunkach limitowanego zagrożenia i pokazania w takich warunkach dzieciom właściwych sposobów reagowania jest bardzo wysoka i pozwoli na wyposażenie dzieci w przydatne kompetencje. Działanie to jest adresowane w pierwszej kolejności do uczniów klas I–III szkoły podstawowej, dla których przygotowane zostaną, we współpracy z Państwową Strażą Pożarną, cele kształcenia (kompetencje, które powinny zostać rozwinięte) i zgodne z nimi scenariusze praktycznych zajęć na rzecz poprawy kompetencji radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożenia pożarem. Na podstawie opracowanych modelowych scenariuszy zajęć z uwzględnieniem doświadczenia i opinii osób uczestniczących w prowadzonych dotychczas programach, przygotowane zostaną rekomendacje w zakresie wyposażania klubików edukacji przeciwpożarowej „Ognik”. W celu wykorzystania istniejącej, dostępnej infrastruktury lokalowej powiatowych i miejskich jednostek Państwowej Straży

Pożarnej, do jednostek tych zostaną przekazane środki na wyposażenie lub doposażenie lokali służących prowadzeniu praktycznych zajęć edukacyjnych dla dzieci. Przewiduje się także realizację szkoleń z zakresu metodyki nauczania dla osób, które będą odpowiadały za realizację tych zajęć.

V. Adresaci Programu

Program jest skierowany do:

- 1) organów prowadzących szkoły;
- 2) dyrektorów szkół;
- 3) organizacji pozarządowych;
- 4) instytucji zajmujących się bezpieczeństwem (np. Policja, Państwowa Straż Pożarna).

Ostatecznymi odbiorcami Programu są:

- 1) uczniowie;
- 2) nauczyciele;
- 3) inni pracownicy szkół;
- 4) rodzice uczniów.

VI. Realizatorzy Programu

Koordinacja Programu

Koordinatorem Programu jest Minister Edukacji Narodowej.

Minister Edukacji Narodowej powoła Zespół Koordynujący, zwany dalej „Zespołem”, w skład którego wejdą przedstawiciele:

- 1) Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Spraw Wewnętrznych, Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, Ministra Administracji i Cyfryzacji, Ministra Zdrowia, Głównego Inspektoratu Sanitarnego, Ministra Sportu i Turystyki, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Pracy i Polityki Społecznej;
- 2) Ośrodka Rozwoju Edukacji;
- 3) Instytutu Badań Edukacyjnych.

Do prac w Zespole mogą być powoływani również przedstawiciele:

- 1) środowisk naukowych;
- 2) partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych, działających na rzecz bezpieczeństwa oraz dobrego klimatu szkoły.

Do zadań Zespołu należeć będzie w szczególności:

- 1) formułowanie szczegółowych założeń do działań, zwłaszcza formułowanie zakresu wsparcia i kryteriów wyboru ofert w konkursach;
- 2) rekomendowanie Ministrowi Edukacji Narodowej najwyżej ocenionych (formalnie i merytorycznie) projektów dotyczących realizacji działań na poziomie centralnym;
- 3) rekomendowanie przykładów dobrych praktyk do upowszechniania;
- 4) zgłaszanie Ministrowi Edukacji Narodowej propozycji działań o charakterze priorytetowym na dany rok, wybranych spośród rekomendowanych działań wskazanych w ramach celu szczegółowego nr 2;
- 5) rekomendowanie modyfikacji Programu oraz założeń konkursów i podejmowanych działań na podstawie analiz opracowanych w wyniku monitoringu.

W ramach Zespołu zostaną powołane cztery podzespoły tematyczne – po jednym dla każdego celu szczegółowego, które będą realizowały analogiczne zadania w ramach obszaru tematycznego danego celu i przedstawiały rekomendacje całemu Zespołowi. Do podzespołów tematycznych zostaną zaproszeni, z głosem doradczym, specjaliści z obszaru tematycznego danego celu szczegółowego, reprezentujący sektor publiczny, środowisko naukowe i partnerów społecznych, z założeniem, że podmiot zaangażowany w prace Zespołu lub podzespołów jest wyłączone z udziału w konkursach realizowanych w ramach Programu.

Przewodniczącym Zespołu będzie przedstawiciel Ministra Edukacji Narodowej wskazany przez tego Ministra. Obsługę organizacyjno-techniczną zapewnia właściwa komórka organizacyjna Ministerstwa Edukacji Narodowej. Na pierwszym spotkaniu Zespołu zostanie przyjęty regulamin pracy Zespołu.

Zespół Koordynujący będzie pełnił rolę opiniodawczo-doradczą wobec Ministra Edukacji Narodowej w zakresie działań realizowanych w ramach Programu na poziomie centralnym.

Minister Edukacji Narodowej podejmuje decyzje dotyczące wyboru realizatorów działań realizowanych na poziomie centralnym oraz ogłasza działania o charakterze priorytetowym realizowane na poziomie wojewódzkim.

Na poziomie wojewódzkim działania wynikające z Programu koordynuje wojewoda przy pomocy wojewódzkiego zespołu koordynującego. Zespół powołany przez wojewodę, składający się z co najmniej czterech osób, w tym co najmniej jednego przedstawiciela kuratora oświaty, ocenia wnioski o udzielenie wsparcia finansowego składane do wojewody przez organy prowadzące szkoły, uwzględniając:

- 1) spójność planowanych działań z zakresem działań wskazanych w celu szczegółowym nr 2 (kształtowanie otwartości i budowanie pozytywnego klimatu szkoły poprzez działania ułatwiające współdziałanie z podmiotami,

- o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, oraz zakup wyposażenia niezbędnego do prowadzenia tych działań);
- 2) potrzeby szkół w zakresie realizacji działań mających na celu kształtowanie otwartości i budowanie pozytywnego klimatu szkoły poprzez działania ułatwiające współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, oraz zakup wyposażenia niezbędnego do realizacji tych działań;
  - 3) aktualny stan wyposażenia szkół niezbędny do realizacji działań wskazanych we wniosku;
  - 4) sposób zapewnienia trwałości planowanych działań;
  - 5) planowane rezultaty działań i sposób ich weryfikacji;
  - 6) działania o charakterze priorytetowym ogłoszone na dany rok realizacji Programu przez Ministra Edukacji Narodowej;
  - 7) wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z obszarów wiejskich w przypadku działań mających na celu kształtowanie otwartości i budowanie pozytywnego klimatu szkoły poprzez działania ułatwiające współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, oraz zakup wyposażenia niezbędnego do realizacji tych działań.

Na poziomie centralnym i wojewódzkim zaleca się ścisłą współpracę zespołów koordynujących Rządowy program na lata 2015–2018 „Bezpieczna+” z zespołami koordynującymi Rządowy program na lata 2014–2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, w szczególności w obszarach dotyczących funkcjonowania w cyberprzestrzeni oraz budowania otwartości szkoły poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi.

VII. Cel szczegółowy nr 1 – Poprawa kompetencji pracowników szkoły, uczniów i ich rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni oraz reagowania na zagrożenia

Rekomendowane działania:

- 1) stworzenie i wdrożenie programu warsztatów skierowanych do uczniów, rodziców oraz nauczycieli, w tym:
  - a) opracowanie pakietu uniwersalnych (tzn. przeznaczonych zarówno dla uczniów, rodziców, jak i nauczycieli) materiałów edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa w dziedzinie nowych technologii,
  - b) opracowanie bazy materiałów edukacyjnych do wykorzystania na internetowej platformie edukacyjnej;
- 2) realizacja warsztatów w szkołach dla uczniów, rodziców i nauczycieli;
- 3) zorganizowanie ogólnopolskiej konferencji dla środowisk oświatowych poświęconej bezpieczeństwu dzieci w cyberprzestrzeni;

- 4) opracowanie rekomendacji w zakresie standardów bezpieczeństwa cyfrowego dla szkół we współpracy ze specjalistami i doświadczonymi praktykami;
- 5) stworzenie portalu internetowego poświęconego zagadnieniom bezpieczeństwa w sieci, zawierającego niezbędne informacje dotyczące zasad bezpiecznego funkcjonowania w cyberprzestrzeni, pakietów uniwersalnych (tzn. przeznaczonych zarówno dla dzieci w wieku szkolnym, jak i rodziców) materiałów edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa w dziedzinie nowych technologii.

Wskaźniki realizacji działań:

- 1) liczba opublikowanych materiałów edukacyjnych, w tym scenariuszy zajęć dotyczących bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni;
- 2) liczba szkół, w których zostały przeprowadzone warsztaty;
- 3) liczba osób, które wzięły udział w warsztatach, w tym:
  - a) liczba przeszkolonych uczniów,
  - b) liczba przeszkolonych rodziców,
  - c) liczba przeszkolonych nauczycieli;
- 4) liczba szkół, które wdrożyły rekomendacje w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego;
- 5) liczba uczestników konferencji na temat „Bezpieczeństwa w sieci”;
- 6) popularność portalu (liczba odsłon, liczba pobranych materiałów);
- 7) wzrost kompetencji uczniów objętych szkoleniami w dziedzinie bezpieczeństwa cyfrowego na podstawie badań ex ante i prowadzonych na zakończenie Programu.

VIII. Cel szczegółowy nr 2 – Kształtowanie otwartości i budowanie pozytywnego klimatu szkoły poprzez działania ułatwiające współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

Rekomendowane działania:

- 1) wsparcie szkoły w realizacji działań promujących aktywność uczniów, mających na celu zwiększenie otwartości szkoły na współpracę z otoczeniem, kształtowanie w uczniach aktywnej, otwartej, prospołecznej postawy;
- 2) wsparcie szkoły w realizacji działań wychowawczych, w tym rozwijających umiejętności psychospołeczne, takich jak: komunikacyjne, kształtujące więzi interpersonalne między uczniami;
- 3) wsparcie szkoły w realizacji działań włączających uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w życie społeczne;
- 4) wsparcie szkoły w realizacji działań umożliwiających nabycie umiejętności pracy z dziećmi i młodzieżą ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;

- 5) wsparcie szkoły w realizacji działań antydyskryminacyjnych, w tym służących przeciwdziałaniu agresji rówieśniczej powodowanej stereotypami i uprzedzeniami;
- 6) wsparcie szkoły w realizacji działań integrujących z lokalnym środowiskiem;
- 7) wsparcie szkoły w realizacji działań związanych z wdrażaniem programu mediacji rówieśniczych oraz programów profilaktycznych ukierunkowanych na rozwiązywanie konfliktów z wykorzystaniem metody mediacji i negocjacji;
- 8) doposażenie szkół w celu stworzenia niezbędnych warunków do podjęcia działań ułatwiających współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, których celem jest zapewnienie bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki poprzez budowanie prawidłowych relacji rówieśniczych oraz integrację szkoły z lokalnym środowiskiem.

Wskaźniki realizacji działań:

- 1) liczba szkół, które we współpracy z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, podjęły działania zakładające aktywność uczniów, mające na celu zwiększenie otwartości szkoły na współpracę z otoczeniem;
- 2) liczba szkół, w których we współpracy z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, są realizowane działania wychowawcze, w tym rozwijające umiejętności psychospołeczne (np.: komunikacyjne, kształtujące więzi interpersonalne między uczniami);
- 3) liczba szkół, w których we współpracy z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, są realizowane działania włączające uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w życie społeczne;
- 4) liczba szkół, w których we współpracy z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, są realizowane działania umożliwiające nabycie umiejętności pracy z dziećmi i młodzieżą ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- 5) liczba szkół, w których we współpracy z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, są realizowane działania antydyskryminacyjne, w tym służące przeciwdziałaniu agresji rówieśniczej powodowanej stereotypami i uprzedzeniami;
- 6) liczba szkół, w których we współpracy z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, są realizowane działania integrujące z lokalnym środowiskiem;
- 7) liczba szkół doposażonych w celu stworzenia niezbędnych warunków do działań ułatwiających współpracę z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, których celem jest zapewnienie bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki poprzez

budowanie prawidłowych relacji rówieśniczych oraz integrację szkoły z lokalnym środowiskiem;

- 8) liczba podmiotów, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, włączonych w działania wychowawcze i opiekuńcze w szkołach;
- 9) liczba podmiotów, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, które kontynuują działania wychowawcze i opiekuńcze w szkołach.

IX. Cel szczegółowy nr 3 – Upowszechnianie wśród wszystkich pracowników szkoły umiejętności rozpoznawania sytuacji zagrożenia oraz wiedzy o zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia

Rekomendowane działania:

- 1) przegląd stanu bezpieczeństwa szkoły, obejmujący w szczególności drogi ewakuacyjne i miejsca zbiórki, oraz przygotowanie na podstawie przeglądu stanu bezpieczeństwa rekomendacji do szkolnych procedur na wypadek sytuacji zagrożenia w szkole;
- 2) praktyczne szkolenie pracowników szkoły z zakresu działania w sytuacjach kryzysowych.

Wskaźniki realizacji działań:

- 1) liczba opracowanych procedur postępowania w sytuacjach zagrożenia;
- 2) liczba szkół, w których przeprowadzono działania szkoleniowe i doradcze, dotyczące postępowania w sytuacjach zagrożenia.

X. Cel szczegółowy nr 4 – Tworzenie warunków do prowadzenia w jednostkach Państwowej Straży Pożarnej praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa, w szczególności przeciwpożarowego

Rekomendowane działania:

- 1) dofinansowanie wyposażenia lub doposażenia sal edukacyjnych wygospodarowanych przez powiatowe i miejskie jednostki Państwowej Straży Pożarnej na praktyczne zajęcia edukacji przeciwpożarowej dla uczniów szkół podstawowych;
- 2) przeszkolenie strażaków Państwowej Straży Pożarnej prowadzących praktyczne zajęcia edukacyjne w salach edukacyjnych oraz nauczycieli-konsultantów wojewódzkich ośrodków doskonalenia nauczycieli;
- 3) przygotowanie materiałów edukacyjnych oraz scenariuszy zajęć;
- 4) nagranie filmów dla dzieci o zasadach bezpieczeństwa w szkole i poza nią.

Wskaźniki realizacji działań:

- 1) liczba sal edukacyjnych w powiatowych i miejskich jednostkach Państwowej Straży Pożarnej wyposażonych lub doposażonych do prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych;
- 2) liczba przeszkolonych strażaków Państwowej Straży Pożarnej oraz nauczycieli-konsultantów wojewódzkich ośrodków doskonalenia nauczycieli;
- 3) liczba przygotowanych materiałów edukacyjnych oraz scenariuszy zajęć;
- 4) liczba odsłon/pobrań filmów udostępnionych na stronach internetowych.

XI. Finansowanie Programu

Finansowanie Programu w 2015 r. zostało zaplanowane ze środków ujętych w części 83 – Rezerwy celowe, w rezerwie celowej budżetu państwa poz. 52 – Zwiększenie dostępności wychowania przedszkolnego (zgodnie z opinią Komisji Finansów Publicznych w sprawie zmiany przeznaczenia rezerwy celowej) oraz z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, a w latach 2016–2018 ze środków ujętych w części 83 – Rezerwy celowe, w ramach rezerwy celowej budżetu państwa, która zostanie utworzona w związku z realizacją Programu, oraz z budżetów jednostek samorządu terytorialnego. W 2015 r. na działania związane z bezpieczeństwem szkół przeznaczona jest 15 000 tys. zł. W kolejnych latach środki na ten cel będą planowane w wysokości nie wyższej niż 20 000 tys. zł rocznie. Dodatkowo na obsługę Programu (wynagrodzenia osobowe wraz z pochodnymi i dodatkowym wynagrodzeniem rocznym) planuje się przeznaczyć środki w wysokości 72 tys. zł w 2015 r. oraz 129 tys. zł w 2016 r. i 132 tys. zł (w latach 2017–2018).

1. Działania Programu na poziomie centralnym będą finansowane lub dofinansowane w drodze dotacji celowych lub zakupu usług i realizowane przez:

- 1) organizacje pozarządowe w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 tej ustawy, którym zostanie zlecona realizacja działań w trybie tej ustawy;
- 2) jednostki podległe Ministrowi Edukacji Narodowej, którym w celu realizacji działań zostanie zwiększony plan finansowy przez tego Ministra;
- 3) podmioty wyłonione w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.);
- 4) ministrów będących organami prowadzącymi szkoły, w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie realizacji Rządowego Programu wspierania w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”, wydane na podstawie art. 90u ust. 4 pkt 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

2. W przypadku działań Programu realizowanych we współpracy z Państwową Strażą Pożarną, Minister Edukacji Narodowej wystąpi do Ministra Finansów

o zwiększenie budżetów wojewodów na realizację przez powiatowe komendy Państwowej Straży Pożarnej działań związanych z wyposażeniem lub doposażeniem sal edukacyjnych do prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu ochrony przeciwpożarowej dla uczniów:

- 1) działania przewidziane dla Państwowej Straży Pożarnej będą realizowane przez komendy powiatowe (miejskie) PSP, które są finansowane w części 85 – Budżety wojewodów, dziale 754 Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa, rozdział 75411 komendy powiatowe PSP;
- 2) stosownie do wymogów art. 154 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych wojewodowie, jako dysponenti części budżetowych, wystąpią do Ministra Finansów o uruchomienie środków z rezerwy celowej;
- 3) wojewoda przekaże właściwym starostom środki finansowe w formie dotacji celowej na realizację działań przez komendy powiatowe (miejskie) Państwowej Straży Pożarnej;
- 4) zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1340, z późn. zm.), PSP jest finansowana z budżetu państwa, a na poziomie powiatów – z dotacji celowej budżetu państwa, stanowiącej dochód powiatu.

3. Działania dotyczące kształtowania otwartości i budowania pozytywnego klimatu szkoły poprzez działania ułatwiające współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, stanowiące cel szczegółowy nr 2 Programu, będą finansowane lub dofinansowane w ramach udzielanych dotacji i realizowane przez:

- 1) jednostki samorządu terytorialnego będące organami prowadzącymi szkoły oraz organy prowadzące szkoły niepubliczne i publiczne inne niż JST, w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie realizacji Rządowego programu wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”, a także umowę zawartą zgodnie z art. 150 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych;
- 2) ministrów będących organami prowadzącymi szkoły, w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie realizacji Rządowego programu wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”, a także ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

4. Przewidziane w Programie:

- 1) działania dotyczące podniesienia kompetencji pracowników szkoły, uczniów i ich rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni oraz reagowania na zagrożenia, stanowiące cel szczegółowy nr 1 Programu, oraz

działania dotyczące upowszechniania wśród wszystkich pracowników szkoły umiejętności rozpoznawania sytuacji zagrożenia oraz wiedzy o zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia, stanowiące cel szczegółowy nr 3 Programu – będą realizowane przez wykonawców wyłonionych w trybie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych;

- 2) działania dotyczące tworzenia warunków do prowadzenia przez jednostki powiatowe i miejskie Państwowej Straży Pożarnej praktycznych zajęć edukacyjnych dla uczniów z zakresu bezpieczeństwa, w tym przeciwpożarowego, stanowiące cel szczegółowy nr 4 Programu – w zakresie wyposażenia lub doposażenia sal edukacyjnych będą finansowane z budżetu wojewody w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych i ustawę z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej;
- 3) działania dotyczące tworzenia warunków do prowadzenia przez Państwową Straż Pożarną praktycznych zajęć edukacyjnych dla uczniów z zakresu bezpieczeństwa, w tym przeciwpożarowego, stanowiące cel szczegółowy nr 4 Programu – w zakresie opracowania materiałów edukacyjnych i informacyjnych oraz przeszkolenia pracowników jednostek powiatowych i miejskich Państwowej Straży Pożarnej oraz nauczycieli-konsultantów będą realizowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w oparciu o przepisy art. 77a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
- 4) działania dotyczące kampanii edukacyjno-informacyjnej – będą realizowane przez wykonawców wyłonionych w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych;
- 5) działania dotyczące monitoringu, badania i ewaluacji Programu – będą realizowane przez wykonawców wyłonionych w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych.

5. Finansowanie lub dofinansowanie projektów na poziomie centralnym będzie realizowane według następującej procedury:

- 1) Minister Edukacji Narodowej przeprowadzi konkursy na wybór realizatorów działań;
- 2) Zespół Koordynujący dokona oceny formalnej i merytorycznej projektów realizowanych w ramach działań na poziomie centralnym oraz rekomenduje Ministrowi Edukacji Narodowej najwyżej ocenione projekty do finansowania lub dofinansowania;
- 3) Minister Edukacji Narodowej zleci wyłonionym realizatorom wykonanie działań;
- 4) w przypadku działań dotyczących tworzenia warunków do prowadzenia przez jednostki powiatowe (miejskie) Państwowej Straży Pożarnej praktycznych zajęć edukacyjnych dla uczniów z zakresu bezpieczeństwa, w tym przeciwpożarowego, stanowiącego cel szczegółowy nr 4 Programu,

w zakresie opracowania materiałów edukacyjnych i informacyjnych oraz przeszkolenia pracowników jednostek powiatowych Państwowej Straży Pożarnej, Minister Edukacji Narodowej zleci wykonanie tych działań jednostce podległej – Ośrodkowi Rozwoju Edukacji.

6. Finansowanie lub dofinansowanie projektów w poszczególnych województwach będzie realizowane według następującej procedury:

- 1) Minister Edukacji Narodowej dokona podziału środków na realizację działań dotyczących kształtowania otwartości i budowania pozytywnego klimatu szkoły poprzez działania ułatwiające współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, stanowiące cel szczegółowy nr 2 Programu, pomiędzy wojewodów i ministrów będących organami prowadzącymi szkoły, proporcjonalnie do liczby uczniów kształcących się w szkołach w danym województwie oraz w szkołach prowadzonych przez ministrów;
- 2) Minister Edukacji Narodowej w terminie 7 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie realizacji Rządowego programu wspomagania w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”, a w latach 2016–2018 w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia ustawy budżetowej, przekaze wojewodom i ministrom będącym organami prowadzącymi szkoły informację o podziale środków i wystąpi do Ministra Finansów o zwiększenie planu wydatków poszczególnych wojewodów oraz ministrów będących organami prowadzącymi szkoły;
- 3) Minister Finansów zwiększy plan wydatków poszczególnych wojewodów i ministrów będących organami prowadzącymi szkoły;
- 4) w III kwartale 2015 r. oraz II kwartale w latach 2016–2017 wojewódzkie zespoły koordynujące oraz zespoły powołane przez ministrów będących organami prowadzącymi szkoły dokonają oceny projektów składanych przez organy prowadzące szkoły oraz szkoły prowadzone przez ministrów i rekomendują odpowiednio wojewodom oraz ministrom będącym organami prowadzącymi szkoły najwyżej ocenione szkoły, które powinny otrzymać wsparcie finansowe w ramach Programu;
- 5) wojewodowie udzielą wsparcia finansowego organom prowadzącym szkoły, biorąc pod uwagę szkoły rekomendowane do uzyskania takiego wsparcia wskazane przez wojewódzki zespół koordynujący, natomiast ministrowie będący organami prowadzącymi szkoły udzielą wsparcia prowadzonym przez siebie szkołom rekomendowanym przez zespoły koordynujące, powołane przez tych ministrów;
- 6) wojewodowie oraz ministrowie będący organami prowadzącymi szkoły nadzorują prawidłowość realizowanych projektów, przyjmują sprawozdania końcowe z ich realizacji oraz przedstawiają, w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku otrzymania wsparcia

finansowego, zbiorcze sprawozdanie finansowe i merytoryczne Ministrowi Edukacji Narodowej, zawierające informacje dotyczące realizacji i finansowania działań realizowanych w poprzednim roku w ramach Programu;

- 7) organy prowadzące szkoły w terminie do dnia 15 stycznia przedkładają wojewodzie sprawozdanie z realizacji Programu w poprzednim roku.

W kolejnych latach realizacji Programu, do dnia 31 marca każdego roku, Minister Edukacji Narodowej przedstawi Radzie Ministrów do zatwierdzenia projekt harmonogramu działań na dany rok, wraz z propozycją wydatkowania środków finansowych na działania o charakterze centralnym i wojewódzkim na dany rok, uwzględniający dane odnoszące się do mierników realizacji poszczególnych działań. Natomiast do dnia 30 maja każdego roku, Minister Edukacji Narodowej przedstawi Radzie Ministrów sprawozdanie z realizacji Programu w minionym roku, uwzględniające dane odnoszące się do mierników realizacji poszczególnych działań.

XII. Zakładane rezultaty Programu

Rezultaty celu szczegółowego nr 1 – Poprawa kompetencji pracowników szkoły, uczniów i ich rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni oraz reagowania na zagrożenia

- 1) zwiększenie kompetencji uczniów, rodziców i nauczycieli w zakresie bezpiecznego funkcjonowania w cyberprzestrzeni i świadomości o zagrożeniach;
- 2) zwiększenie współpracy rodziców ze szkołami w realizacji działań z zakresu bezpiecznego funkcjonowania w cyberprzestrzeni;
- 3) poprawa jakości dostępnych informacji dotyczących bezpieczeństwa i zasad bezpiecznego funkcjonowania w cyberprzestrzeni poprzez uruchomienie internetowego portalu poświęconego zagadnieniom bezpieczeństwa;
- 4) poszerzenie zbioru zasobów dydaktycznych do prowadzenia działań z zakresu bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni, w tym przygotowanych zasobów edukacyjnych do wykorzystania na internetowej platformie edukacyjnej.

Rezultaty celu szczegółowego nr 2 – Kształtowanie otwartości i budowanie pozytywnego klimatu szkoły poprzez działania ułatwiające współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

- 1) wzrost liczby szkół, które podjęły lub kontynuują współpracę z organizacjami pozarządowymi i instytucjami zajmującymi się sprawami bezpieczeństwa, a także wzrost aktywności uczniów w tym zakresie;
- 2) podniesienie kompetencji psychospołecznych uczniów oraz wzmocnienie u nich otwartej i prospołecznej postawy, aktywności obywatelskiej oraz umiejętności pracy zespołowej;

- 3) wzrost liczby szkół, które wdrożyły działania na rzecz budowania pozytywnego klimatu szkoły, w tym poprawy relacji w zespole uczniowskim, relacji nauczyciel–uczeń i szkoła–rodzice uczniów.

Rezultaty celu szczegółowego nr 3 – Upowszechnianie wśród wszystkich pracowników szkoły umiejętności rozpoznawania sytuacji zagrożenia oraz wiedzy o zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia

- 1) podniesienie kompetencji kadry szkół, a także uczniów i rodziców uczniów, w zakresie reagowania w sytuacjach zagrożenia;
- 2) wzrost liczby szkół, które wdrożyły rekomendacje w szkolnych procedurach działania w sytuacjach kryzysowych.

Rezultat celu szczegółowego nr 4 – Tworzenie warunków do prowadzenia w jednostkach Państwowej Straży Pożarnej praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa, w szczególności przeciwpożarowego

Poszerzenie zasobów dydaktycznych do prowadzenia praktycznych działań edukacyjno-wychowawczych z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego w zakresie:

- 1) liczby wyposażonych sal edukacyjnych przy jednostkach powiatowych i miejskich Państwowej Straży Pożarnej;
- 2) liczby przeszkolonych strażaków Państwowej Straży Pożarnej do prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych z dziećmi;
- 3) liczby przeszkolonych nauczycieli-konsultantów wojewódzkich ośrodków doskonalenia nauczycieli;
- 4) liczby przygotowanych materiałów edukacyjnych do prowadzenia praktycznych zajęć edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego;
- 5) liczby materiałów edukacyjnych upowszechniających bezpieczeństwo.

XIII. Obserwatorium bezpieczeństwa – monitoring, analizy bieżące i ocena skuteczności podejmowanych działań

Obserwatorium bezpieczeństwa zakłada monitoring i analizy bieżące oraz ewaluację końcową Programu.

Monitoring i analizy bieżące

Realizacji Programu będzie towarzyszył bieżący monitoring i analizy, których wyniki będą wykorzystywane do podwyższania jakości Programu w kolejnych latach jego realizacji, w tym formułowania zaleceń do dalszych działań.

Podstawowe źródła informacji

Do monitoringu i bieżących analiz będą wykorzystywane w szczególności:

- 1) dokumentacja działań, w tym oferty/wnioski podmiotów aplikujących o realizację działań;
- 2) sprawozdania z realizacji działań opracowywane przez beneficjentów działań konkursowych i wykonawców działań pozakonkursowych, przesyłane do Ministerstwa Edukacji Narodowej;
- 3) badania i analizy, tj. badania ankietowe i testowe (w tym sprawdzające efekty uczenia się) prowadzone wśród beneficjentów działań konkursowych i wykonawców działań pozakonkursowych, w tym w szkołach;
- 4) dane pochodzące ze statystyki publicznej i systemu monitorowania oświaty (w tym z bazy danych SIO) jako dane wspierające analizy.

Realizator monitoringu Programu uzyska wgląd do przesyłanych przez wojewodów oraz ministrów będących organami prowadzącymi szkoły do Ministra Edukacji Narodowej rocznych sprawozdań, a także do wersji elektronicznej wniosków podmiotów aplikujących oraz sprawozdań realizatorów działań Programu wyłonionych na poziomie centralnym. Ponadto wojewodowie, operatorzy poszczególnych działań oraz organy prowadzące szkoły wezmą udział w badaniach prowadzonych przez realizatora monitoringu na potrzeby bieżącego monitoringu oraz przez wykonawcę ewaluacji końcowej Programu.

Wojewoda, każdego roku, przygotowuje sprawozdanie z realizacji Programu w danym województwie w danym roku, na podstawie sprawozdań przedłożonych przez organy prowadzące szkoły, zawierające zestawienie ilościowo-wartościowe wydatków dokonanych w ramach Programu oraz informacje o przebiegu wdrażania Programu w regionie. Wojewoda dokona rocznej oceny efektów realizacji Programu na terenie danego województwa i w terminie do dnia 31 marca przedłoży Ministrowi Edukacji Narodowej zbiorcze sprawozdanie dotyczące działań realizowanych w poprzednim roku.

Ministrowie będący organami prowadzącymi szkoły przygotowują sprawozdanie z realizacji Programu w odniesieniu do prowadzonych przez siebie szkół w danym roku, zawierające zestawienie ilościowo-wartościowe wydatków dokonanych w ramach Programu oraz informacje o przebiegu wdrażania Programu, na podstawie sprawozdań szkół i dokonają rocznej oceny efektów realizacji Programu. Ministrowie

będący organami prowadzącymi szkoły, w terminie do dnia 31 marca, przedłożą Ministrowi Edukacji Narodowej zbiorcze sprawozdania dotyczące działań realizowanych w poprzednim roku.

Minister Edukacji Narodowej, na podstawie analiz przygotowanych przez realizatora monitoringu, dokona rocznej oceny efektów realizacji Programu i przedłoży Radzie Ministrów sprawozdanie w tej sprawie w terminie do dnia 30 maja każdego roku, uwzględniające dane odnoszące się do mierników realizacji poszczególnych działań.

Standardy dokumentacji

Do prowadzenia monitoringu i ewaluacji zostaną wykorzystane materiały wskazane w części Programu *Podstawowe źródła informacji*, a ponadto zostaną wykorzystane narzędzia elektroniczne, takie jak:

- 1) sprawozdania z realizacji działań opracowane w wersji elektronicznej (minimum dokument tekstowy lub arkusz kalkulacyjny);
- 2) elektroniczne bazy danych, do których zostaną wprowadzone co najmniej takie dane, jak dane podmiotów aplikujących oraz objętych wsparciem, łącznie z listą szkół i placówek objętych działaniami, liczbą uczestników w podziale na grupy docelowe i formy wsparcia oraz informacje na temat czasu realizacji projektu/działania i wartości projektu/działania (minimum bazy lokalne – arkusze kalkulacyjne opracowane według jednolitego standardu gwarantującego możliwość importu danych do bazy centralnej).

Ewaluacja końcowa Programu

Po zakończeniu realizacji Programu, w 2018 r. zostanie przeprowadzona przez niezależnego ewaluatora zewnętrzną ewaluacją końcową Programu. Ewaluacja zostanie przeprowadzona z uwzględnieniem następujących kryteriów ewaluacyjnych:

- 1) adekwatność – czy Program zapewniał wsparcie trafnie dopasowane do potrzeb społeczności szkolnych w zakresie bezpieczeństwa i klimatu szkół i placówek;
- 2) skuteczność – czy cele Programu zostały osiągnięte;
- 3) efektywność – na ile zrealizowane działania cechowały się optymalną relacją kosztów do osiągniętych celów i na ile zostały zrealizowane optymalnymi metodami;
- 4) użyteczność – na ile Program przyczynił się do rozwiązania problemów społeczności szkolnych w zakresie bezpieczeństwa i klimatu szkoły.

W raporcie końcowym z ewaluacji zostaną sformułowane rekomendacje dotyczące włączania efektów Programu do głównego nurtu edukacji i kształcenia oraz realizacji dalszych działań w celach szczegółowych Programu. Ewaluacja końcowa zostanie przeprowadzona do dnia 30 czerwca 2019 r.

XIV. Działania promujące Program

Na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej zostanie zamieszczona zakładka Programu, która będzie zawierać pełną informację o Programie, oraz zakładki obejmujące rekomendowane kierunki działań, umożliwiające osiągnięcie założonych celów Programu:

- 1) promowanie zasad bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni;
- 2) tworzenie klimatu szkoły sprzyjającemu bezpieczeństwu i podnoszeniu jakości pracy szkoły;
- 3) upowszechnianie wiedzy o procedurach postępowania w nagłych sytuacjach.

Na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej zostanie także zamieszczona informacja o uruchomieniu w ramach Programu nowoczesnego portalu poświęconego tematyce bezpieczeństwa. Portal dotyczący bezpieczeństwa będzie zawierał skategoryzowane informacje związane z zagadnieniami dotyczącymi bezpieczeństwa, w tym m.in. odnośniki do stron instytucji zajmujących się bezpieczeństwem, materiały edukacyjne dla szkół (scenariusze lekcji, poradniki, filmy) oraz informacje o działaniach upowszechniających wiedzę o bezpieczeństwie prowadzonych w ramach Programu (w formie interaktywnej mapy). Na stronie znajdują się także instrukcje postępowania w nagłych sytuacjach. Ponadto, na stronie internetowej będzie upowszechniana informacja o prowadzonej w ramach Rządowego programu na lata 2014–2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła” infolinii informacyjno-interwencyjnej w sprawach dotyczących bezpieczeństwa. Infolinia jest przeznaczona w szczególności dla rodziców, uczniów i wychowanków, dyrektorów szkół i placówek, nauczycieli i wychowawców, a także osób oraz podmiotów zainteresowanych problematyką bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.

Informacje o infolinii i portalu internetowym będą zamieszczane w programach telewizyjnych oraz mediach społecznościowych. W ramach Programu będą emitowane w mediach materiały edukacyjne dotyczące zasad postępowania w sytuacjach kryzysowych. Innym obszarem promocji będzie zorganizowana we wrześniu 2015 r. i transmitowana on-line konferencja dotycząca bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni oraz promocji Programu.

XV. Harmonogram finansowy Programu w 2015 r.

Lp.	Działanie	Termin realizacji	Skutki finansowe	Jednostka realizująca	Cel szczegółowy
1.	Ogólnopolska konferencja dotycząca bezpieczeństwa w sieci	Wrzesień 2015 r.	100 000 zł	MEN-Wykonawca zewnętrzny	Cel szczegółowy nr 1
2.	Kampania edukacyjno-informacyjna	III i IV kwartał 2015 r.	1 000 000 zł	MEN-Wykonawca zewnętrzny	Dotyczy promocji i upowszechniania całego Programu
3.	Utworzenie portalu internetowego	Wrzesień 2015 r.	100 000 zł	MEN-Wykonawca zewnętrzny	Cel szczegółowy nr 1
4.	Przegląd stanu bezpieczeństwa szkół i warsztaty dla pracowników szkół w zakresie reagowania w sytuacjach kryzysowych	III i IV kwartał 2015 r.	4 700 000 zł	MEN-Wykonawca zewnętrzny	Cel szczegółowy nr 3
5.	Działania dotyczące współpracy szkół z podmiotami, o których mowa w art. 2a ust. 1 i art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty	III i IV kwartał 2015 r.	4 000 000 zł	Wojewodowie	Cel szczegółowy nr 2
6.	Przygotowanie materiałów edukacyjnych i prowadzenie warsztatów z zakresu bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni w szkołach	III i IV kwartał 2015 r.	4 500 000 zł	MEN-Wykonawca zewnętrzny	Cel szczegółowy nr 1
7.	Dofinansowanie wyposażenia lub doposażenia sal edukacyjnych w powiatowych i miejskich	III i IV kwartał 2015 r.	545 500 zł	Wojewodowie, KP PSP	Cel szczegółowy nr 4

	jednostkach PSP				
8.	Przeszkolenie strażaków Państwowej Straży Pożarnej prowadzących zajęcia praktyczne w salach edukacyjnych oraz nauczycieli-konsultantów wojewódzkich ośrodków doskonalenia nauczycieli do szkolenia strażaków Państwowej Straży Pożarnej oraz przygotowanie materiałów edukacyjnych i informacyjnych z zakresu bezpieczeństwa	III i IV kwartał 2015 r.	54 500 zł	ORE	Cel szczegółowy nr 4
9.	Monitoring, badania i ewaluacja Programu	Od 2016 r.	0 zł	MEN-Wykonawca zewnętrzny	Dotyczy badania i ewaluacji realizacji Programu
	Razem		15 000 000 zł		

XVI. Harmonogram realizacji działań

Lp.	Zadanie	Termin realizacji zadania
1.	Przyjęcie przez Radę Ministrów uchwały w sprawie ustanowienia Rządowego programu wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”.	Do dnia 23 czerwca 2015 r.
2.	Przyjęcie przez Radę Ministrów rozporządzenia w sprawie realizacji Rządowego programu wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+”.	Do dnia 23 czerwca 2015 r.
3.	Poinformowanie przez Ministra Edukacji Narodowej organów prowadzących szkoły o możliwości korzystania z dofinansowania.	Do dnia 30 czerwca 2015 r. – do dnia 30 kwietnia w 2016 r. i 2017 r.
4.	Poinformowanie wojewodów i ministrów będących organami prowadzącymi szkoły o wysokości środków na dany rok.	W 2015 r. – do 7 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia dotyczącego Programu – w latach 2016–2018 do 14 dni od dnia ogłoszenia ustawy budżetowej
5.	Ogłoszenie przez Ministra Edukacji Narodowej naboru wniosków o zlecenie realizacji działań na poziomie centralnym ramach celu szczegółowego nr 1 i 3.	Niezwłocznie po podjęciu uchwały w sprawie Programu
6.	Ogłoszenie przez Ministra Edukacji Narodowej naboru wniosków dotyczących kampanii edukacyjno-informacyjnej oraz monitoringu, badania i ewaluacji realizacji Programu.	Niezwłocznie po podjęciu uchwały w sprawie Programu
7.	Wybór przez Ministra Edukacji Narodowej realizatorów działań na poziomie centralnym w ramach celu szczegółowego nr 1 i 3 oraz dotyczących kampanii edukacyjno-informacyjnej i monitoringu, badania i ewaluacji realizacji Programu.	Stosownie do przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych i ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
8.	Poinformowanie przez Ministra Edukacji Narodowej organów prowadzących szkoły o działaniach o charakterze priorytetowym w ramach celu szczegółowego nr 2.	Do dnia 30 kwietnia 2016 r. i 2017 r.
9.	Złożenie wniosków do wojewody przez organy prowadzące będące jednostkami samorządu terytorialnego (innymi osobami prawnymi lub osobami fizycznymi).	Do dnia 15 września 2015 r. - do dnia 1 czerwca 2016 r. i 2017 r.

	Złożenie wniosków przez dyrektorów szkół do ministrów będących organami prowadzącymi szkoły i placówki.	
10.	Dokonanie oceny wniosków przez wojewodów i ministrów będących organami prowadzącymi szkoły.	Do dnia 22 września 2015 r. i do dnia 15 czerwca 2016 r. i 2017 r.
11.	Przedłożenie do Ministra Finansów przez wojewodów oraz ministrów właściwych prowadzących publiczne szkoły i placówki wniosków o zwiększenie budżetu, w trybie przepisów art. 154 ustawy o finansach publicznych.	Do dnia 30 września 2015 r. – do 28 dni od dnia ogłoszenia ustawy budżetowej i do dnia 30 czerwca 2016 r. i 2017 r.
12.	Przekazanie przez wojewodę dotacji organom prowadzącym będącym jednostkami samorządu terytorialnego (innymi osobami prawnymi lub osobami fizycznymi) oraz przekazanie środków szkołom i placówkom przez ministrów właściwych prowadzących publiczne szkoły i placówki.	Do dnia 15 października 2015 r. i do dnia 10 lipca 2016 r. i 2017 r.
13.	Przekazanie wojewodzie przez organy prowadzące uczestniczące w danym roku w programie sprawozdania merytorycznego i finansowego.	Do dnia 15 stycznia w latach 2016–2019.
14.	Przekazanie Ministrowi Edukacji Narodowej sprawozdań przez wojewodów i ministrów właściwych prowadzących publiczne szkoły i placówki.	Do dnia 31 marca w latach 2016–2019.
15.	Analiza i ocena realizacji Programu w skali kraju przez Ministra Edukacji Narodowej i przedstawienie sprawozdania Radzie Ministrów.	Do dnia 30 maja w latach 2016–2018.